

mgr MARTA ANTONIAK
 Centralny Instytut Ochrony Pracy
 – Państwowy Instytut Badawczy

Przegląd badań warunków pracy z wykorzystaniem ocen subiektywnych

Warunki pracy są czynnikiem istotnie warunkującym jakość życia pracowników oraz wpływającym na ich stan zdrowia. W Polsce badanie warunków pracy na poziomie krajowym jest badaniem obiektywnym – opiera się na wynikach pomiarów wybranych czynników szkodliwych i uciążliwych w zakładach pracy. W celu poprawy warunków pracy oraz kształtowania środowiska pracy zgodnie z potrzebami pracowników celowe jest równoległe przeprowadzanie badań wykorzystujących subiektywne oceny środowiska pracy.

Artykuł ma za zadanie zaprezentować czytelnikom badania warunków pracy uwzględniające subiektywne oceny środowiska pracy w Unii Europejskiej i wybranych krajach świata.

An overview of working conditions surveys based on subjective assessment working environment

Working conditions have a great impact on the quality of workers' life and their well-being. In Poland, a survey of working conditions on the national level is objective: it measures selected hazards related to the working environment and strenuous working conditions. However, in order to improve working conditions and adapt them to workers' needs, in addition to objective surveys, it is crucial to conduct research relying on a subjective assessment. This article presents selected surveys that assess the working environment and its influence on the workers' health subjectively.

Wstęp

Statystyczne badania warunków pracy w Polsce są prowadzone przez Główny Urząd Statystyczny, który definiuje je jako zespół czynników występujących w środowisku pracy, wynikających z procesu pracy oraz związanych z jej wykonywaniem [1]. Mogą one występować pod postacią szkodliwych czynników fizycznych (np. hałas, pyły przemysłowe, drgania mechaniczne), zagrożeń wynikających z uciążliwości pracy (np. nadmierne obciążenie fizyczne, niedostateczne oświetlenie stanowiska pracy) lub zagrożeń czynnikami mechanicznymi. W statystykach rejestrowana jest między innymi liczba osób zatrudnionych w warunkach zagrożenia, poszczególnymi czynnikami, jak również liczba zatrudnionych w warunkach zagrożenia, w stosunku do których w ciągu roku zlikwidowano, ograniczono lub ujawniono poszczególne zagrożenia.

Osoba uznawana jest za pracującą w warunkach zagrożenia, jeśli oddziałują na nią czynniki, których pomiary wskazują na przekroczenie najwyższego dopuszczalnego stężenia (NDS), najwyższego dopuszczalnego natężenia (NDN) lub innych norm higienicznych¹.

Statystyczne badanie warunków pracy realizowane w Polsce na poziomie krajowym jest więc badaniem obiektywnym, opierającym się na wynikach pomiarów. Z tego powodu jest również badaniem nietypowym, bowiem w większości krajów europejskich systematycznie stosuje się badania z wykorzystaniem subiektywnych ocen szeroko rozumianych warunków pracy, dokonywanych przez respondentów. W badaniach tych uwzględnia się nie tylko różnorodne czynniki

szkodliwe i uciążliwe, ale również czynniki organizacyjne (np. czas pracy) oraz związane z psychospołecznym środowiskiem pracy (np. kontakty z przełożonymi i współpracownikami).

W odróżnieniu od badań obiektywnych, badania subiektywne mogą być źródłem informacji nie tylko o występujących zagrożeniach, ale też o ocenie związanego z nimi ryzyka zawodowego z punktu widzenia pracowników, w tym wpływu czynników środowiska pracy na ich zdrowie i dobre samopoczucie. Dzięki badaniom wykorzystującym poglądy pracowników możliwe jest doskonalenie procesu oceny ryzyka zawodowego, w tym identyfikacja zagrożeń i problemów nieuwzględnianych dotychczas w procesie oceny ryzyka zawodowego.

Artykuł ma za zadanie przedstawić czytelnikom wybrane badania warunków pracy wykorzystujące subiektywne oceny środowiska pracy na poziomie Unii Europejskiej oraz w niektórych krajach.

¹ Wg rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 30 października 2002 r. w sprawie minimalnych wymagań dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy w zakresie użytkowania maszyn przez pracowników podczas pracy. (DzU nr 191, poz. 1596 ze zm.).

Tabela 1. Najważniejsze informacje związane z modułem EU LFS, 2007 [3]

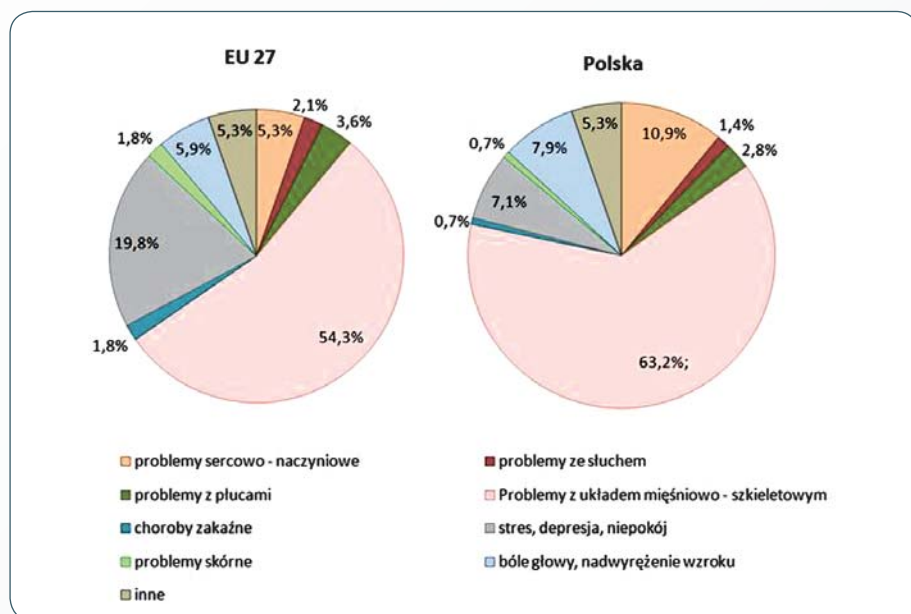
Table 1. Basic information on EU LFS ad hoc module – Accidents at work and work-related health problems [3]

Oryginalny tytuł badania	EU LFS ad hoc module: Accidents at work and work-related health problems
Przedmiot badania	warunki pracy i problemy zdrowotne związane z pracą
Zakres zbieranych informacji	<ul style="list-style-type: none"> wypadki przy pracy problemy zdrowotne związane z pracą narażenie na czynniki szkodliwe
Próba badawcza	492 000 – 654 000 (w zależności od wybranej części modułu)
Metoda badania	wywiady bezpośrednie lub telefoniczne w zależności od kraju

Tabela 2. Najważniejsze informacje związane z Europejskim Badaniem Warunków Pracy, 2010 [5]

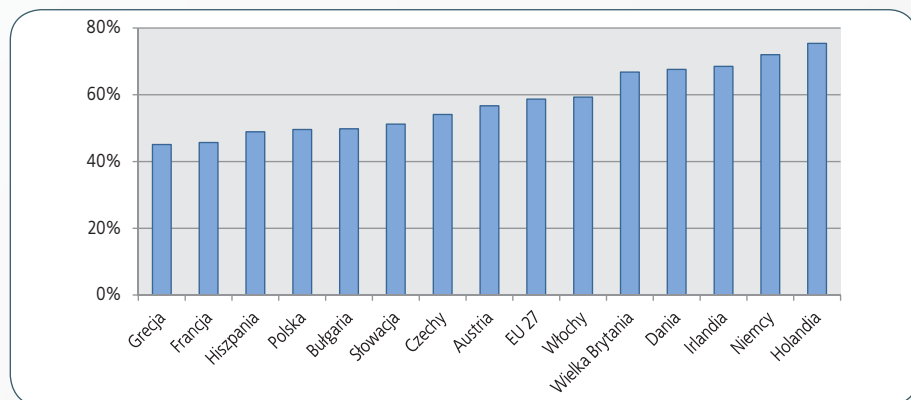
Table 2. Basic information on European Working Conditions Survey, 2010 [5]

Oryginalny tytuł badania	European Working Conditions Survey
Przedmiot badania	warunki pracy
Zakres zbieranych informacji	<ul style="list-style-type: none"> organizacja pracy fizyczne i psychospołeczne czynniki środowiska pracy zdrowie i dobre samopoczucie oraz satysfakcja z pracy umiejętności, szkolenia i perspektywy rozwoju zawodowego relacje społeczne, przemoc i dyskryminacja
Próba badawcza	43 816
Metoda badania	wywiady bezpośrednie

Rys. 1. Odsetek respondentów raportujących najbardziej odczuwalne problemy zdrowotne związane z pracą [4]

Fig. 1. Persons reporting their most serious work-related health problem [4]

Rys. 2. Odsetek respondentów deklarujących pracę po 60 roku życia w wybranych krajach UE [7]

Fig. 2. Respondents reporting that they will be able to perform their current job when they are 60 years old. Selected EU countries [7]

Wybrane badania warunków pracy w Unii Europejskiej

Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności

Najbardziej obszernym pod względem liczby respondentów badaniem, związanym z rynkiem pracy, jest Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności z krajów Unii Europejskiej (EU Labour Force Survey). Dzięki danym udostępnianym przez kraje członkowskie Europejskiemu Urzędowi Statystycznemu (Eurostat) możliwe jest bieżące monitorowanie aktywności ekonomicznej Europejczyków, to jest stanu zatrudnienia, bezrobocia oraz bierności zawodowej [2].

Co roku do badania podstawowego dołączany jest moduł o tematyce związanej z rynkiem pracy. W 2007 r. zakresem badań objęto wypadki przy pracy i problemy zdrowotne związane z pracą, a także czynniki w miejscu pracy, które mogą mieć niekorzystny wpływ na zdrowie (tab. 1.).

Badanie to pozwoliło zebrać dane statystyczne dotyczące wypadków przy pracy, problemów zdrowotnych z nią związanych oraz narażenia na czynniki szkodliwe w środowisku pracy, opisujące odsetek pracujących, którzy:

- w ciągu ostatnich 12 miesięcy ulegli wypadkowi przy pracy lub mieli problemy zdrowotne związane z pracą (według wybranych cech respondenta, czynników związanych z organizacją pracy oraz cech przedsiębiorstwa)²
- w ciągu ostatnich 12 miesięcy ulegli wypadkowi przy pracy lub w drodze do pracy, skutkującemu absencją lub których problemy zdrowotne związane z pracą skutkowały absencją (według wybranych cech respondenta oraz przedsiębiorstwa)
- w ciągu ostatnich 12 miesięcy ulegli wypadkowi przy pracy lub w drodze do pracy, skutkującemu absencją długoterminową lub których problemy zdrowotne związane z pracą skutkowały absencją długoterminową (według kraju)
- ulegli wypadkowi drogowemu w pracy lub w drodze do pracy (według kraju)
- zgłaszają różne typy problemów zdrowotnych związanych z pracą (według wybranych cech respondenta)
- w ciągu ostatnich 12 miesięcy byli narażeni na oddziaływanie czynników negatywnie wpływających na zdrowie psychiczne lub fizyczne (według wybranych cech respondenta oraz przedsiębiorstwa)
- w ciągu ostatnich 12 miesięcy byli narażeni na oddziaływanie poszczególnych typów czynników negatywnie wpływających na zdrowie psychiczne lub fizyczne (według kraju).

Część informacji uzyskanych z tego badania dotyczy wpływu środowiska pracy na zdrowie

² Wybrane cechy respondenta: płeć, wiek, wykształcenie, narodowość, zawód, status na rynku pracy. Wybrane czynniki związane z organizacją pracy: czas pracy. Wybrane cechy przedsiębiorstwa: sekcja aktywności ekonomicznej, wielkość.

osób pracujących, w tym – najczęściej pojawiających się problemów i dolegliwości zdrowotnych związanych z pracą. Wynika z nich, że w populacji pracowników odczuwających problemy zdrowotne związane z pracą, najwięcej jest dolegliwości związanych z układem mięśniowo-szkieletowym, przy czym odsetek respondentów z tego typu problemami jest średnio niemal 10% wyższy w Polsce, niż w pozostałych krajach Unii Europejskiej (rys. 1.).

Polacy, w porównaniu z innymi Europejczykami, częściej cierpią też z powodu problemów ze strony układu krążenia, natomiast rzadziej z powodu stresu i niepokoju oraz depresji.

Z wynikami Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności Unii Europejskiej można zapoznać się na stronie internetowej Eurostatu, gdzie dostępna jest zarówno baza danych [2], jak i raporty z badań³.

Europejskie Badanie Warunków Pracy

Od 1990 r. Europejska Fundacja na rzecz Poprawy Warunków Życia i Pracy z siedzibą w Dublinie (EUROFOUND) prowadzi cykliczne badania warunków pracy oparte na subiektywnych ocenach narażenia zawodowego w krajach Unii Europejskiej. Dzięki jednolitemu metodologicznemu podejściu możliwe jest porównywanie wyników badania w poszczególnych krajach uczestniczących w badaniu.

W 2010 r. miała miejsce najnowsza edycja badania, w której opinie na temat warunków pracy wyraziło ponad 40 tys. respondentów z 27 krajów Unii Europejskiej oraz Norwegii, Macedonii, Chorwacji, Turcji, Albanii, Czarnogóry i Kosowa [5]. Najważniejsze informacje związane z metodyką badania przedstawiono w tab. 2.

Dzięki Europejskiemu Badaniu Warunków Pracy dostępne są dane związane z warunkami pracy Europejczyków, w szczególności opisujące:

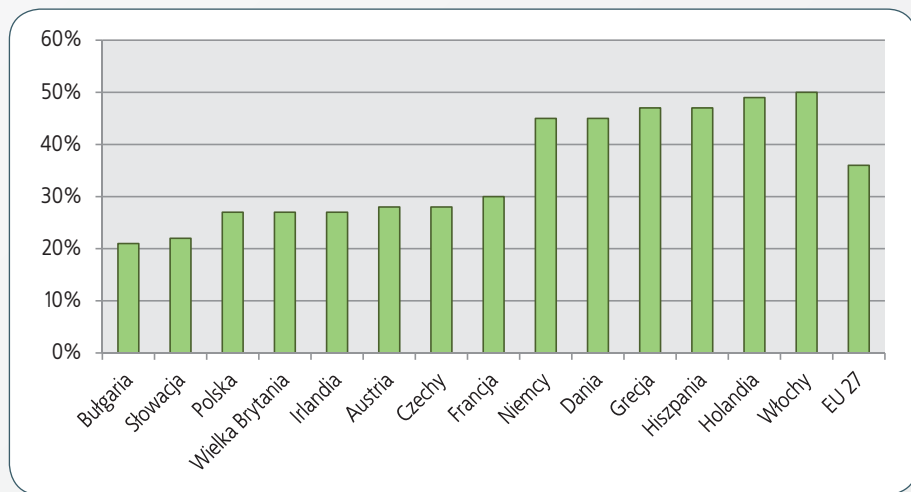
- kontekst pracy – m.in. status zawodowy, rodzaj umowy o pracę, staż pracy, zmiany w zakładzie pracy, bezpieczeństwo pracy
- czas pracy – realny czas pracy, czas spędzony na dojazdach, nietypowy czas pracy
- natężenie pracy – czynniki związane z tempem pracy i terminami realizacji zadań
- czynniki fizyczne, kognitywne i psychospołeczne w miejscu pracy
- zdrowie i dobre samopoczucie – m.in. wpływ pracy na zdrowie, absencja, zdolność do pracy
- umiejętności, szkolenia i perspektywy rozwoju zawodowego
- organizacja pracy – m.in. kontrola nad pracą, praca grupowa
- wsparcie i relacje społeczne oraz przemoc i dyskryminację
- równowagę pomiędzy życiem pracowniczym a rodzinnym.

³Przykładowy raport: *Health and Safety at work in Europe (1999 – 2007), a statistical portrait*. Eurostat, 2010 [6]

Tabela 3. Najważniejsze informacje związane z „Ogólnoeuropejskim badaniem opinii publicznej na temat zdrowia i bezpieczeństwa w pracy”, 2009 [8]

Table 3. Basic information on Pan-European opinion poll on occupational safety and health, 2009 [8]

Oryginalny tytuł badania	<i>Pan-European opinion poll on occupational safety and health</i>
Przedmiot badania	zdrowie i bezpieczeństwo w pracy
Zakres zbieranych informacji	<ul style="list-style-type: none"> • czynniki decydujące przy poszukiwaniu nowej pracy • wpływ pracy na stan zdrowia • zmiany w poziomie zagrożeń dla bezpieczeństwa i zdrowia • wpływ kryzysu gospodarczego na poziom bezpieczeństwa i zdrowia • poziom informowania na temat zagrożenia dla bezpieczeństwa i zdrowia w pracy
Próba badawcza	27 106
Metoda badania	wywiady bezpośrednie

Rys. 3. Odsetek respondentów wskazujących na bezpieczne i higieniczne warunki pracy jako czynnik istotny przy podejmowaniu decyzji o podjęciu pracy [8]

Fig. 3. Persons reporting that safe and healthy working conditions are a decisive factor when looking for a new job [8]

Jedną z przykładowych informacji dostarczanych przez Europejskie Badanie Warunków Pracy jest ocena prawdopodobieństwa, z jakim respondenci będą kontynuowali dotychczasową pracę zarobkową po ukończeniu 60 roku życia (rys. 2.).

Jak wskazują wyniki EWCS 2010, ok. połowa Polaków ocenia, że będzie w stanie pracować, kiedy ukończy 60 rok życia. Średnia dla Polski nie jest zadowalająca w zestawieniu ze średnimi wynikami uzyskanymi w innych krajach Unii Europejskiej, gdzie zdolnych do pracy będzie niemal 6 z 10 pracujących. Tego rodzaju wyniki świadczą więc o konieczności wzmoczonego działania zarówno na rzecz poprawy zdrowia, jak i warunków pracy Polaków.

Z wynikami Europejskiego Badania Warunków Pracy można zapoznać się na stronie internetowej Eurofound [7].

Ogólnoeuropejskie badanie opinii publicznej na temat zdrowia i bezpieczeństwa w pracy

Kolejnym badaniem związanym z subiektywną oceną warunków pracy było „Ogólnoeuropejskie badanie opinii publicznej na temat zdrowia i bezpieczeństwa w pracy” przeprowadzone w 2009 r. przez instytuty

partnerskie Europejskiej Agencji Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy (EU-OSHA). Dzięki jednolitej metodologii możliwe było zarówno przedstawienie wyników zagregowanych, jak i wyników dla poszczególnych 27 krajów Unii Europejskiej (tab. 3.).

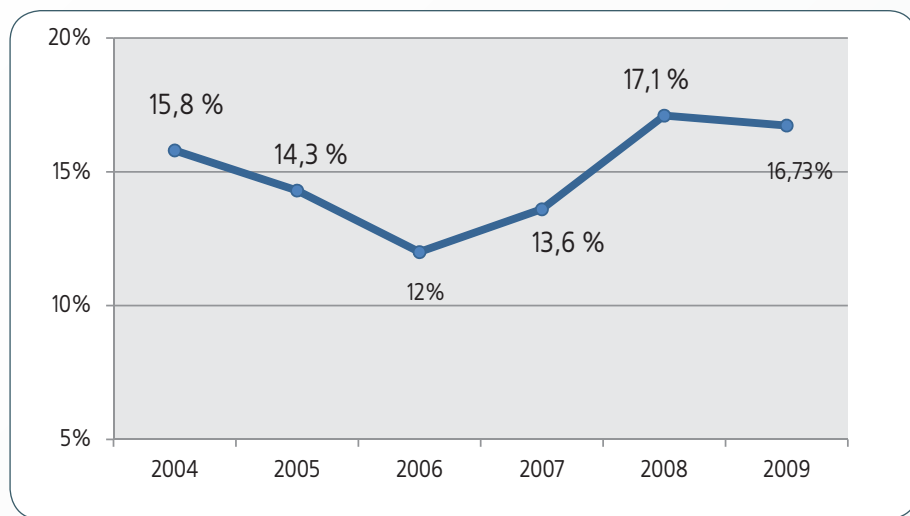
Jedną z przykładowych informacji dostarczanych za pośrednictwem tego badania jest ogólna ocena stopnia istotności bezpiecznych i higienicznych warunków pracy dla respondentów, znacznie zróżnicowana w zależności od kraju zamieszkania respondenta (rys. 3.).

Polacy, w porównaniu z obywatelami innych krajów europejskich dosyć nisko cenią sobie bezpieczne i higieniczne warunki pracy. Odsetek respondentów wskazujących na bezpieczeństwo i higienę pracy jako istotny czynnik przy podejmowaniu decyzji o podjęciu pracy wynosi w Polsce 27%, zaś w innych krajach UE średnio 36%.

Z pozostałymi wynikami „Ogólnoeuropejskiego badania opinii publicznej na temat zdrowia i bezpieczeństwa w pracy” można zapoznać się w raportach z badań dla poszczególnych krajów umieszczonych na stronie internetowej EU-OSHA [8].

Tabela 4. Najważniejsze informacje związane z badaniem psychospołecznych warunków pracy w Wielkiej Brytanii, 2009 [14]
 Table 4. Basic information on survey on Psychosocial Working Conditions in Britain in 2009 [14]

Oryginalny tytuł badania	Psychosocial working conditions in Great Britain
Przedmiot badania	psychospołeczne warunki pracy
Zakres zbieranych informacji	<ul style="list-style-type: none"> • wymagania • kontrola • wsparcie ze strony przełożonych • wsparcie ze strony współpracowników • rola pracownika w organizacji • kontakty społeczne w pracy • zmiany w organizacji
Próba badawcza	2066
Metoda badania	wywiady telefoniczne (badanie typu omnibus)

Rys. 4. Odsetek respondentów określających swoją pracę jako ekstremalnie lub bardzo stresującą [14]
 Fig. 4. Respondents reporting that their job is extremely or very stressful [14]

Przykłady subiektywnych badań warunków pracy prowadzonych w różnych krajach i grupach zawodowych

Badania warunków pracy z wykorzystaniem subiektywnych ocen środowiska pracy są prowadzone w wielu krajach europejskich, m.in. w krajach skandynawskich, Hiszpanii, Niemczech, Portugalii czy Wielkiej Brytanii.

Centralny Urząd Statystyczny Szwecji (Statistiska centralbyrån) od 1989 r., co dwa lata, prowadzi badania ankietowe z zakresu zmian środowiska pracy Szwedów [9]. Warunki pracy są również przedmiotem zainteresowania Krajowego Centrum Badań nad Środowiskiem Pracy z siedzibą w Kopenhadze (Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø). Zgodnie z priorytetami strategii na lata 2010-2014 Krajowe Centrum Badań nad Środowiskiem Pracy prowadzi między innymi badania, których celem jest zarówno ocena psychospołecznego środowiska pracy, jak i jego poprawa [10].

Innym krajem skandynawskim monitorującym stan środowiska pracy na podstawie bezpośrednich wywiadów z pracownikami jest Finlandia, w której od lat 70. XX w. prowadzi się badania jakości życia w pracy [11].

Wywiady bezpośrednie służące ocenie warunków pracy stosowane są również w Holandii, gdzie zestawia się dane otrzymane z Holenderskiego Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności z wywiadami dostarczającymi informacji o stanie zdrowia pracujących [12].

Od 2004 r. badania psychospołecznych warunków pracy w Wielkiej Brytanii corocznie przeprowadza Health and Safety Executive (HSE). Celem badań jest monitorowanie zmian poszczególnych aspektów psychospołecznych warunków pracy Brytyjczyków, stanowiące podstawę doskonalenia warunków pracy przez wpływanie na obniżenie stresu w miejscu pracy. Badania te są też podstawą do oceny realizacji zadań określonych w 10-letniej strategii na lata 2000-2010, dotyczącej bezpieczeństwa i zdrowia w pracy ukierunkowanej na redukcję stresu oraz kampanii konsultacji publicznych z zakresu standardów zarządzania z 2004 r. [13]. Najważniejsze informacje związane z metodyką badania przedstawiono w tab. 4.

Dzięki temu badaniu dostępne są dane na temat ogólnej stresogenności pracy w Wielkiej Brytanii oraz dane obrazujące zmiany 7 czynników związanych z psychospołecznymi warunkami pracy, takich jak wymagania, kontrola, wsparcie ze strony przełożonych,

wsparcie ze strony współpracowników, rola pracownika, stosunki interpersonalne w pracy i zmiany w organizacji.

Jeden z przykładowych wyników tych badań wskazuje na niewielką zmianę z zakresu psychospołecznych warunków pracy pomiędzy rokiem 2004 a 2009. Odsetek respondentów określających swoją pracę jako ekstremalnie lub bardzo stresującą nie zmienia się w sposób istotny – po niewielkim wzroście odsetka w latach 2007 i 2008 w ostatniej edycji badania zanotowano jego nieznaczny spadek (rys. 4.).

Niewielkie zmiany zauważono również w odniesieniu do wagi przypisywanej odpowiedniemu zarządzaniu i wsparciu współpracowników w przeciwdziałaniu stresowi związanemu z pracą.

Z pozostałymi wynikami badania brytyjskiego można zapoznać się m.in. w raporcie z badań umieszczonym na stronie internetowej HSE [14].

Badanie warunków pracy z wykorzystaniem subiektywnych ocen środowiska pracy może być przeprowadzane również na znacznie mniejszych lub specjalnie wyselekcjonowanych grupach. Przykładem badania dla wybranej zbiorowości na poziomie krajowym jest badanie warunków pracy i zdrowia pielęgniarek w Kanadzie, przeprowadzone w 2005 r. przez Krajową Agencję Statystyczną Kanady (Statistics Canada) przy współpracy z Kanadyjskim Instytutem Informacji Zdrowotnej (Canadian Institute for Health Information) z udziałem ponad 18,5 tys. pielęgniarek (tab. 5.).

Dzięki kanadyjskiemu badaniu dostępne są dane związane z warunkami pracy i zdrowiem pielęgniarek, opisujące:

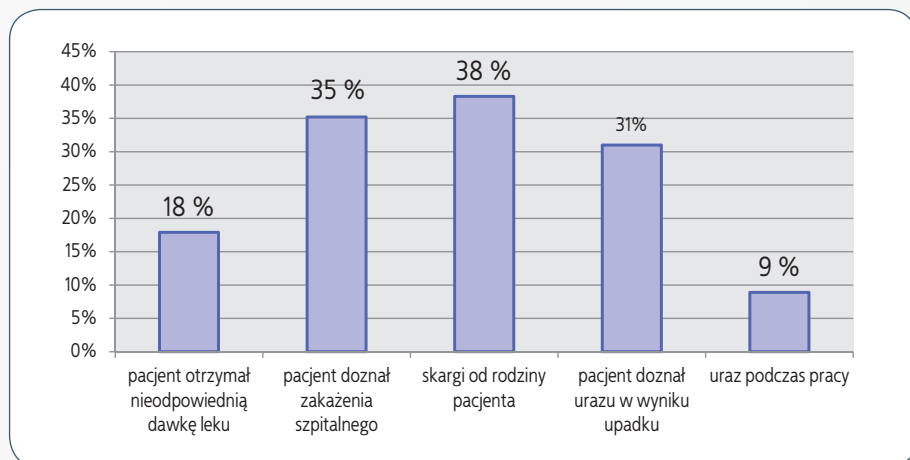
- zatrudnienie i charakterystykę pracy – m.in. czas pracy, grafiki pracownicze, programy wsparcia pracowniczego
- jakość opieki zdrowotnej, ryzyko zawodowe i obciążenie pracą – m.in. niepożądane zdarzenia, przeciążenie spowodowane rolą pełnioną w organizacji
- środowisko pracy – stres, autonomię i kontrolę pracy, szacunek, satysfakcję z pracy
- zdrowie fizyczne i psychiczne – m.in. przewlekłe schorzenia, ból, depresję, zażywanie leków, absencję chorobową.

Za pośrednictwem badania uzyskiwana jest np. informacja na temat problemów w środowisku pracy charakterystycznych dla przedstawicieli służb medycznych, tj. specyficznych, niekorzystnych zdarzeń generujących stres w pracy (rys. 5.).

Do najczęstszych niekorzystnych zdarzeń kanadyjskie pielęgniarki zaliczają skargi od rodziny pacjenta, które dotyczą niemal 4 na 10 pielęgniarek. Z obciążeniem psychicznym wiąże się również stosunkowo częste zakażenia

Tabela 5. Najważniejsze informacje związane z badaniem warunków pracy i zdrowia pielęgniarek w Kanadzie, 2005 [15]
 Table 5. Basic information on 2005 National Survey of the Work and Health of Nurses in Canada [15]

Oryginalny tytuł badania	<i>National Survey of the Work and Health of Nurses</i>
Przedmiot badania	warunki pracy i zdrowie pielęgniarek
Zakres zbieranych informacji	<ul style="list-style-type: none"> • zatrudnienie i charakterystyka pracy • jakość opieki zdrowotnej, ryzyko zawodowe i obciążenie pracą • środowisko pracy – stres, autonomia, szacunek • zdrowie fizyczne i psychiczne
Próba badawcza	18 676
Metoda badania	wywiad telefoniczny

Rys. 5. Odsetek pielęgniarek raportujących niekorzystne zdarzenia podczas pracy, w ciągu 12 miesięcy poprzedzających badanie [15]

Fig. 5. Percentage of nurses reporting adverse events occurring in the past 12 months [15]

szpitalne pacjentów oraz ich urazy w wyniku upadku w trakcie przebywania w szpitalu.

Należy również wspomnieć, że wyniki uzyskane w ramach tych badań pozwalają na różnicowanie informacji ze względu na zmienne indywidualne, między innymi płeć i wiek, co umożliwi doskonalenie warunków pracy zgodnie z psychofizycznymi możliwościami zatrudnionych.

Z pozostałymi wynikami badania kanadyjskiego można zapoznać się w raporcie umieszczonym na stronie internetowej Statistics Canada [15].

Podsumowanie

Zgodnie z wynikami Europejskiego Badania Warunków Pracy, Polska należy do krajów europejskich, w których pracuje się najdłużej – 4 z 10 pracowników spędza w pracy więcej niż 40 godzin w tygodniu. Wobec znacznego czasu, w którym pracownicy poddani są oddziaływaniu czynników środowiska pracy warto zastanowić się nad wpływem otoczenia na ich zdrowie i samopoczucie, nie tylko poprzez odwołanie do obiektywnych pomiarów dokonywanych przez ekspertów, ale również przez badanie opinii pracowników.

Badania takie, pozwalające na uogólnianie wyników na wybraną populację, przeprowa-

dają między innymi biura, fundacje i agencje Unii Europejskiej, takie jak Eurostat i Eurofound czy EU-OSHA. Dzięki danym uzyskanym z prowadzonych przez nie badań możemy przede wszystkim:

- poznać przekonania na temat warunków pracy w Unii Europejskiej oraz ich wpływu na jakość życia Europejczyków (przy uwzględnieniu licznych zmiennych demograficznych i związanych z cechami przedsiębiorstwa)
- poznać opinie na temat warunków pracy oraz ich wpływu na jakość życia w poszczególnych krajach unijnych w opinii pracujących w nich osób (przy uwzględnieniu licznych zmiennych demograficznych i związanych z cechami przedsiębiorstwa)
- zestawzić dane opisujące warunki pracy i ich wpływ na jakość życia ze średnimi wartościami dla krajów unijnych.

Badania z wykorzystaniem subiektywnych ocen środowiska pracy wykonywane są w wielu krajach członkowskich Unii Europejskiej. Dzięki uzyskanym na ich podstawie wynikom możliwe jest właściwe ukierunkowanie działań zmierzających do doskonalenia warunków pracy w sposób jak najbardziej odpowiadający potrzebom pracowników.

Badania uogólniane na dużą populację mogą jednak nie zawierać istotnych z punktu widzenia organizacji czynników (np. badanie

modułowe EU LFS zawiera jedynie uogólnione kategorie czynników w miejscu pracy, które mogą mieć niekorzystny wpływ na samopoczucie lub zdrowie pracowników). Należy również zwrócić uwagę, że większość z wymienionych badań wykonywana jest albo z niewielką częstością (np. w przypadku Europejskiego Badania Warunków Pracy – co 5 lat), albo wręcz jednorazowo, co może okazać się niewystarczające dla kształtowania warunków pracy w odpowiedzi na zmiany zachodzące w gospodarce oraz w metodach organizacji pracy.

Dlatego też, w celu projektowania działań zmierzających do doskonalenia warunków pracy, zaleca się prowadzenie tego rodzaju badań na poziomie zakładów pracy.

PIŚMIENNICTWO

[1] *Warunki Pracy w 2010 r.*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2011

[2] Baza danych Eurostat: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu> (stan na 11.01.2012 r.)

[3] Venema A., S. van den Heuvel, Geuskens G. *Health and safety at work - Results of the Labour Force Survey 2007 ad hoc module on accidents at work and work-related health problems*. TNO-report, 2009

[4] Baza danych Eurostat: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>, kod: [hsw_pb5], (stan na 12.01.2012 r.)

[5] *5th European Working Conditions Survey, 2010. Technical Report*. Gallup Europe, European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, 2010

[6] *Health and Safety at work in Europe (1999 – 2007), a statistical portrait*. Eurostat, 2010

[7] European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions: <http://www.eurofound.europa.eu>, (stan na 11.01.2012 r.)

[8] *Pan-European opinion poll on occupational safety and health. Representative results in the 27 Member States of the European Union*. European Agency for Safety and Health at Work, 2009

[9] *Work environment statistics in Sweden*. Eurofound 2003

[10] The National Research Centre for the Working Environment: <http://www.arbejdsmiljoforskning.dk> (stan na 16.01.2012 r.)

[11] Statistics Finland: <http://www.stat.fi> (stan na 16.01.2012 r.)

[12] EU-OSHA: <http://osha.europa.eu> (stan na 16.01.2012 r.)

[13] Mackay C. J., Cousins R., Kelly P. J., Lees S., Mccraig R. H. *Management Standards and work-related stress in the UK: Policy background and science*. "Work & Stress", 2004, 18, 2

[14] Packham C., Webster S. *Psychosocial Working Conditions in Britain in 2009*. Health and Safety Executive, 2009

[15] Shields M., Wilkins K. *Findings from the 2005 National Survey of the Work and Health of Nurses*. Statistics Canada 2006

Publikacja opracowana na podstawie wyników II etapu programu wieloletniego pn. „Poprawa bezpieczeństwa i warunków pracy” finansowanego w latach 2011-2013 w zakresie zadań służb państwowych przez Ministerstwo Pracy Polityki Społecznej. Koordynator programu: Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy.